
**Ntùlekọrịta N'akụ Fechara Na Nwata Rie Awọ Dị Ka
O Siri Metụta Ọgbọ Globalajeshọn A**

Chigozie Aloysius Otti

Department of Igbo Language

Federal College of Education (Technical), Umunze

Na

Obiageli T. Nsolibe

Department of Linguistics/Igbo

Chukwuemeka Odumegwu Ojukwu University, Igbariam Campus

Ụmịdereede

Edemede a lebara anya n'itulekọrịta akwukwọ ejije abụọ ndia: *Akụ Fechara* nke Anelechi B. Chukwuezi dere na *Nwata Rie Awọ* nke Goddy O. Onyekaonwu dere. Ejije bụ njije a na-ejije mmadụ maọbụ ihe ekere ụwa site n'agwa maọbụ ọdịdị ihe ndị ahụ site na ka e siri kee ha. *Akụ Fechara* bụ ejije na-ekwu na anaghị agbagha mmụọ okwu, ebe *Nwata Rie Awọ* na-ekwu maka Awọrọ, dingba chupuru nwunye ya, luru ada ya nwaanyi n'amaghi ama. Nwanchocha ga-esite n'usoro atutu nnyocha agumagu nkomiriko wee tuchaa ejije ederede a hoooro. Nkomiriko bu akuko odinaala ndi Igbo nwere, ndi ahụ na-eziputa ihe omimi di iche iche dika okike, nkwenye, omenaala, onwu, chi, ndu ndi odogwu, dgz. Ndi odee ufodu n'oge ugbua na-ala azu n'ime ka akuko odinaala Igbo na-aputawanye ihe. O bu ufodu ndi odee oge gboo bu ndi gbara mbọ ihu na akuko odinaala ndi a putawagara ihe site n'iziputa ha n'oru ekereuche ha. Mana n'oge ugbu a, a choputara na ufodu akuko odinala ndi Igbo na-adaghachizi azu ma na-anwukwa anwu n'ihia akparamagwa ojoo

ndị Igbo na-akpaso asụsụ, agụmagu na omenala Igbo. Ozo bu na ufodu ndi Igbo na-agbaziri igosiputa omenaala Igbo oso. Ihe ndia niile na-eweta ndaghachi azu n'ebe nkwenye na odinaala no. A gaghị eleghara anya n'igosiputa ka nkomiṛiḱo siri metuta ogbo globalaizeshon a na ihe nleghara anya niile ogbo globalaizeshon a buteere omumu ihe gbasara ejije ederede Igbo dika o siri metuta nziputa nkomiṛiḱo. O bu ihe ndi a niile bu nsogbu kpaliri mmuo nwanchocha ime nchocha a. Ya mere, edemede a na-enyocha nkomiṛiḱo Igbo e ziputara n'*Aku Fecha* na *Nwata Rie Awọ*. E nyochakwara ufodu ederede nchoputaga dabara n'isiokwu a. Nkomiṛiḱo e ziputara n'*Aku Fecha* bu nke gosiputara akpamike **chi**, ebe *Nwata Rie Awọ* ziputara nkomiṛiḱo Aru na mmeru ala nke gosiputara onwe ya na ndu **Aworo**. Nkomiṛiḱo e ziputara n'ejije abuo a na-arutu aka na nkwenye ndi Igbo. A gbasoro atutu nnyocha agumagu nkomiṛiḱo n'itucha ejije ederede a horo ma nyochakwaa ufodu ederede nchoputaga dabara adaba n'isiokwu a. A turu anya na ederede a ga-enye aka mee ka ihe gbasara nkomiṛiḱo n'ejije ederede Igbo dowaga ndi oguu na ndi niile nwere mmasi n'ebe ejije Igbo di anya. Udi nchocha e mere bu ntulekorita, I ji choputachaa mgbanwe di n'etu o di n'oge ugbu a. A choputara na nkomiṛiḱo na-enye aka iweputa odinaala n'ejije ederede Igbo. Nchocha a ga-enyere ma ndi nkuzi ma umuakwukwo aka. O bukwa aro nwanchocha na ndi Okammuta na ndi nchocha iga n'ihu imewaga nchocha n'ihe gbasara ejije Igbo.

Mkpolite

Nchoputa na-egosi na ndi okammuta na ndi ntule agumagu Igbo kara nwe mmasi n'iziputa onodu nkomiṛiḱo n'iduuzi Igbo karia n'ejije ederede Igbo (Onyekaonwu, 1986; Ugonna, 1979, Emenyeonu, 1978 na Nwadike, 2008, dgz.) mana nke a bu ka ha siri nwee mkpali mmuo. Site na nchocha e mere, a choputara na otutu

ndi okammuta agumagu Igbo enyochaala otutu ejije ederede Igbo n'uzo abula uzo ma deputakwa otutu edemede gbasara ya. Mana nchoputa na-egosi na o nwebeghi nchocha e mere nke gbadoro ukwu kpomkwem n'etu ndi odee *Aku Fechara* na *Nwata Rie Awọ* si ziputa nkomiriko naka o siri metuta ogbo globalaizeshon a n'oru ha. O bu nkea kpalitere edemede nchocha a; nke gbadoro ukwu n'itulekorita etu ndi odee ejije ederede a horo si ziputa nkomiriko na ha, na ka o siri metuta ogbo globalaizeshon a, dika etu otutu ndi okammuta agumagu Igbo sirila mee na ngalaba iduuzi Igbo.

Isiokwu ederede nchocha a gbadoro ukwu na ntulekorita *Aku Fechara* na *Nwata Rie Awọ* na ka ha siri metuta ogbo globalaizeshon a. E nwere akuko odinaala di iche iche mejuputara agumagu Igbo. Nke gunyere ma akuko odinaala, akuko ifo, akuko okike, nkomiriko, akuko ndiichie, akuko odogwu maobu akuko dike, akuko n'egwu, dgz. Akuko ndia na-eziputa nkwenye, omenaala na ihe mmuta di iche iche gbasara uwa na nhuru uwa ndi Igbo. N'agbanyeghi na e nweela iduuzi Igbo, akuko ndia ka nwere ezi onodu na ndu ndi Igbo. Otutu ndi odee iduuzi, ejije na abu Igbo na-esitekarị n'akuko odinaala ndia wee na-enweta ihe di iche iche ha ji emejuputa oru ha. N'ikwado echiche a, Nwadike (1992:25) si,

Akuko odinaala Igbo nwere nnukwu ihe nnomi nye ndi odee Iduuzi. Otutu n'ime ha esitela na ya gbazite ihe ha dere n'akwukwo ha n'uzo di icheiche. Ufodu na-eji udi akuko ndia ama atu; ufodu na-eji ha atu ukabuilu; ebe ndi ozo ji ha ede akwukwo ha n'uju.

Ejije Igbo gbadoro ukwu n'agumagu odinaala, nkea bu eziokwu n'ihina mmereeme niile na-aputa ihe n'ejije bu nke sitere n'emume odinaala ndi Igbo. Ya mere Dike (1989) kwuru na ejije na-esite na ndu a na-ebi kwa ubochi, nke otutu ihe na-eme na ya, nke a na-ahu anya, nke anaghi ahụ anya, nke e nwere ike ijide aka, ka o (ejije) na-

achọ igosiputa. O gara n'ihu kwuo na ihe ejije jiri buru nka puru iche abughị naanị na o na-enwe ike ijiri ihe na-eme na ndu e mere ngwaoru ya, kama o bukwa na o na-ejiri n'ezie, agwa na omume mmadu e mere uzọ ngosiputa ya.

Nkomiṛikọ abughị okwu kwuru onwe ya kama o di n'ime akuko odinaala Igbo bia na-eziputa otutu ihe itunanya maobu ihe omimi di n'okike. Nwadike (2003:9) kwara nkomiṛikọ ka, "Udi akuko ndi a yikebere ihe ofufe n'ihia ya, a na-ewe ha ka ihe di nsọ. Udi akuko a na-eleba anya na mgbe gboo, bu akuko ndi metutara ekerewa."

Ogbo Globalaizeshon

Ogbo globalaizeshon na-aruga aka na nkanuzu sitere n'igwe komputa na intanet eziputa ozi doru anya. Nke a bu nke juputara uwa niile ugbua ma burukwa nke ndi ntobibia ji ike wuba na ya eleghi anya n'azu. Ogbo globalaizeshon a bu nke e kwenyere na o malitere na senchuri nke iri abuo na otu. Nke a kwara na ihe ziputara ya bu mkpalite mmuo nzisa ozi na mkparita uka. Castells (2009), kwuru na nkanuzu nke tekunuzu a bu nke kwalitere ma na-akwado mgbasaa ozi nke jikotara uwa niile, n'agbanyeghi ka uwa siri gbasaa agbasaa. Hylan (2006) kwakwara na nke metutara mgbasaa ozi site n'igwe okwu dika Telefoonu, site n'uzo intanet nke nwere ike izisa ozi gaa uwa niile. N'oge ugbua ndi ntobibia na-eleghara anya n'otutu omenaala bu nke e ji mara ndi Igbo ma na-etinye aka n'ihe ala na-aso nsọ n'atughi egwu obula. Oge ufodu, a na-atunyere ajo akparamagwa a ka nke sitere n'oke mgbanwe di na nhuru uwa taa.

Ogunsola (2005), hutara ogbo globalizeshon a ka ogbo agbamohu, ebe mmadu na-enwe mmadu ibe ya, nihi oke mmadu ndi ntobibia makudoro ihe gbasara isite n'ikuku ezisa ozi. O kwuru na nke a na-eri ha nri n'ahu nke na-enweghi uzọ a ga-esi nwee ike

nyere ha ka. Nke a nakwa eme ha a na-egahie ụzọ n'ihe gbasara ndu ha.

O bu eziokwu na otutu ihe ojoo so ogbo a were putu mana a gamata na otutu ihe oma sikwa na ya putu. Reiche (2016) gosiputara nzisa ozi site na telefoonu ka ihe ogbara ohuru bara uru nke sitere n'ogbo a malite. Ogbo globalizeshon a mere mgbasa ozi di mfe ma na-aga oso oso.

Nnyocha Agumagu

Nchocha a ga-enyocha ederede nchocha di iche iche ndi nchocha, ndi odee na ndi okammuta agumagu deerela gbasara isiokwu nchocha a. Ihe e bu n'obi were mee nke a bu ka e were choputachaa ndiche na oyiri oru ha, ya na iji mara ma e nwere mperi di n'oru ha nke a ga-eji oru nchocha a wee dozie. N'iji mee nkea nke oma, a ga-enyocha atutu agumagu, tulegharia atutu nchocha ma nyochakwaa edemede nchoputa e meerela n'isiokwu a.

Nnyocha Atutu Nchocha

E sitere n'igbaso atutu nnyocha agumagu nkomiriko were nyochaa ejije ndi a hooro. Atutu nkomiriko bu otu n'ime atutu di iche iche a na-agbaso mgbe a na-enyocha agumagu. Atutu a na-eledo anya na nkwenye ndi Igbo mgbe ochie na etu o dizi n'oge ugbua n'inyocha agumagu. Ogene (2010) gosiputara na atutu a anaghi agbado ukwu naani ka e si webata odimara n'agumagu, kama, o na-eleba anya na nhurunuche, agwa na motifu di n'agumagu. O kwukwara na ndi nnyocha atutu a kwenyere na mgbaama okpu so n'otu ihe kacha akwalite ike agumagu. Na nchikota okwu ya, o kwuru na ihe kachasi mkpa na nnyocha atutu a bu etu nkomiriko si abata n'oru agumagu nakwa mmetuta obi o nwere n'ebe ndi oguu no.

Abrams (2005) kowaputara na a bja na nnyocha agumagu, okwu a bu mgbaama okpu na-egosiputa usoro akuko, udidi emereme, udidi

agwa, isiokwu, na nhurūuche nke otutu n'ime ha na-aputakarị ihe ugboro ugboro n'orū agumagu. Nhurūuche ndị a na-eziputa otu ụdị mmetuta n'agburu niile, mgbe obula a kpoturū ha aha. N'iga n'ihu,

Guerin (1992) mere ka a mata na onye nnyocha atutu a na-enwekarị mmāsị n'ebe akukọ okike na akukọ ndu chi dī iche iche dī. O chọputara na otutu ndi okammuta na ndi nkuzi agumagu enwebeghi mmāsị n'atutu a n'agbanyeghi mkpa o dī. Dobie (2012) kwadoro na atutu a na-akuzi maka isiokwu, motifu, nhurūuche nakwa mgbaama okpu ndi sere n'elu ugboro ugboro n'agumagu. O gara n'ihu kowaa na agburu obula nwere odogwu, onye a na-ahuta ka onye nzoputa. A na-amata odogwu site n'udidi omume ya, mmekpa ahụ umunne ya maobu ajo eze obodo; nke ga-ezipu odogwu njem o matara na odogwu ahụ agaghi aloa, maobu buru n'uche imemila ya. Dobie kwenyekwara na ndi onyocha atutu a na-enwekarị mmāsị n'ebe akukọala, akukọ okike na akukọ ndu chi dī icheiche dī. O kowara nkomiṛikọ dika akukọ gbasara mmalite ihe dī icheiche.

Kennedy na Gioia (2010) kowara na e nwere ụdidi agwa onye onyocha atutu a na-achoputakarị, dika obobob, onye kwenyere na o ga-abo obob ihe e mere ya, dika ibo obob onwu nna ya maobu nke onye metutara ya. O kwenyere na ugu a na-akwanyere ihe dika anyanwu, onwa maobu ekerechi ndi ozọ a na-ahụ ka ihe mgbaama okpu ndi putara ihe n'agumagu bu naani iji nye ha mputara n'ihina a na-ahuta ha ka ihe enweghi ndu. Ogene (2010:35) gosiputara ufodu mgbaama okpu e nwere n'agumagu dī ka; "Umunwaanyi, nke nwere ike iziputa ezigbo nne maobu ajo nne, dgz. Mmiri, nke nwere ike iziputa okike, nsacha, omumu, utọ, dgz". Uru atutu a bara bu na o na-achoputa uzọ dī iche iche e si ziputa nkomiṛikọ n'agumagu. O na-eziputa ma na-enyekwa ezi nkowa gbasara mgbaama okpu, agwa na motif e ziputara n'agumagu. Atutu a nwere usoro o na-agbaso. O na-eziputa nkwenye na nsirihu ndu ndi Igbo, o na-eziputa akukọ gbasara okike uwa, akukọ odogwu, ihe omimi si na chi, dgz.

Ntuleghari Atutu Nchocha

O nwere echiche ufodu ndi okammuta di iche iche a ga-atule ebea, ndi gbasara nkwenye na nsirihu ndu ndi Igbo nke putara ihe nke oma n'ejije ndi a hooro. Ihe ndi na-eziputa nkwenye ndi Igbo gbadoro ukwu n'akuko nkomiriko, akuko ifo, akuko echiche miri emi, akuko odinaala dgz. Ha nakwa eziputa mmuta di iche iche gbasara uwa na nhuruuwa ndi Igbo. Ya mere o jiri di mkpa ka a tules ejije ndia a hooro n'ihina o metutara akuko odinaala Igbo.

Ndi Igbo bu ndi kwenyere na mmadu obula nwere Chi nke ya. Ha nkwenyekwara na o bu chi ndi ahụ na-edu ma na-agbazikwara onye ahụ. Ogbukagu (2008) Kwuru si, “Ndi Igbo kwenyere nke oma na Chi; onye ha kwenyere ka onye nooro dika onye na-elekota mmadu site n'okike uwa”. Adibe (2009) Kwukwara na Chi bu otu n'ime ihe di n'ekpemekpe odinaala ndi Igbo. O gara n'ihu kwuputa na nkwenye ndi Igbo nwere n'ebe Chi ha di na-emetuta ihe niile mebere onye Igbo obula ihe o bu. O bu echiche a mere Chukuezi (1985) jiri huta Chi ndi ahụ ka Chi nwe mmadu, ndu na onwu di ha n'aka.

O bu nkwenye ndi Igbo na ihe Chi kwadoro ka mmadu ga-eme. Ozo bu na mmadu anaghi agbagha chi ya okwu. Ha kwenyere na onye nupuru Chi ya isi ga-enwe otutu ihe odachi di iche iche ga-eso ya ganye na o mezuo ihe chi ya kwadoro. Chukuezi (1979) ziputara nke a n'ejije ya a kporo “*Aku Fechara*”;

Ihe odachi dakwasara Agu mgbe o juru inabata oku Iyi-Mbaa kporo ya ibu onye ga-elekota ya. Na mbu o chere na o bu ndi iro ya na-eme ya. O bu n'ikpeazu ka o choputara na o bu Iyi-Mbaa n'onwe ya na-emeso ya omume ahụ n'ihina o kweghi eme ihe o gwara ya mee.

Uwa ato putara ihe na ndu ndi Igbo; Uwaa mmadu, uwa umuanumanu na uwa mmuo. Ha ato na-aputakarị ihe n'akuko odinaala Igbo. A na-eji ya eziputa mmekorita di n'etiti mmadu,

umụanụmanụ na mmụọ. Ogbukagu (2008:53) kwenyere na ndị Igbo nwere ụwa a na-ahụ anya na nke anaghị ahụ anya; nke ọ kpọrọ ụwa mmụọ na ụwa mmadu.

A bịa n'omenala ndị Igbo, igba mgba bụ omenala putara ihe, nke putakwaziri ihe n'otu ejije a hōrō. Ubesie (1987:71), Nzeako (1986:94), Ogbalu (1981:71) nyere otu echiche na igba mgba bụ nnukwu omenala n'ala Igbo n'oge ochie. Omenala ndị ọzọ putara ihe n'ejije ndia gunyere; igba afa na ichu nta. Igba afa bụ ụzọ ekpemekpe odinala ndi Igbo e ji achoputa ufodu ihe di omimi na-eme na ndu ndi Igbo. N'aka nke ọzọ, ichu nta bụ ụzọ e si enweta akunuba. Chibueze (2022: 1) gara n'ihu kowaputa si, "Igba afa bụ ụzọ mmekorita puru iche nke di n'etiti ndi di ndu na ndi nwuru anwu; iji choputa ihe edochaghi mmadu anya. Ijikwa choputa kpomkpem ihe bu isi nsogbu ahụ".

Nwanchocha ga-agbadozi ukwu na nkwenye, omenala na nhuru ụwa ndi Igbo a tulere ebe a n'itucha ejije ndi a hōrō ma gosiputa ka o siri metuta ndi ntorobia n'ogbo globalaizeshon a.

Nnyocha Ederede Nchoputa

E nweela ihe ndi okammuta agumagu ederede deerela banyere ejije. Elemu (2005) gbadoro ukwu n'isiokwu, agwa na akparamagwa, nhazi, ntoala na asusu Goddy Onyekaonwu ji deputa ejije ya, na ka o si eji nkamma na akanka di iche iche achọ ederede ya mma were mee nchocha. Eghagha (2001) lebara anya n'asusu ejije wee choputa na ozi ndi oguu na-enweta n'ejije ederede gbadoro ukwu n'ike odee nwere iji tinye nkamma na mkparitauka, nke ebumnobi ya bu iji wulite nhurunuche n'obi oguu. Nchoputa ya a na-egosi na a bia n'ejije ederede, na ozi ndi oguu na-enweta dabara na mbọ puru iche odee gbara n'iziputa nkamma na mkparitauka otu agwa na agwa ọzọ.

Nwaozuzu (2007) nyochara otutu ejije ederede Igbo iji mata ma a ga-enwe ike igosiputa ha na nkwago. O ziputara ufodu ejije ederede Igbo ndi a ga-enwe ike imeputa na nkwago na ndi agaghi enwe ike meputa. O choputara na nsogbu a na-enwekari n'igosiputa otutu ejije ederede Igbo sitere n'udidi na odidi ha. Nsogbu ozo o choputara bu na ndi odee anaghi ebu ndi nkiri na nkwago n'obi mgbe ha na-ede ejije. Ihe ndia bu ihe ndi o hutara na-ebute enweghi mmasi n'ebe ejije ederede Igbo di. O tunyere aro ya na o buru na elebaa nsogbu ndia anya, na otutu ndi mmeputa ejije Igbo ga-amalite nwewe mmasi n'ihe gbasara ejije Igbo.

N'echiche a ka Mbah (2007) ji leba anya n'ufodu ejije ederede Igbo iji choputa ejije ederede Igbo ndi e nwere ike igosiputa na nkwago ogbara ohuru na ndi ga-aka mma n'obom n'ih ihi udi ntoala odee gbadoro ukwu wee deputa ejije ya. O bu ihe ndia ga-enyere ndi na-emeputa ejije aka n'oru ha. Ekwealor (2009) nyochara otutu ejije ederede Igbo, site n'isiokwu ha, ntoala, nhazi, ihe mmuta na udi agwa putara ihe n'ejije ndi ah. O choputara ihe abuo na nchocha ya, nke mbu bu na ufodu ndi odee na-agbado ukwu n'akuko odinala oge ha na-ede ejije ederede Igbo. Ozo bu na ufodu na-eji ihe na-eme n'oge ugbua were na-ede ejije nke ha.

Uzochukwu (2012) nyochara akparamagwa Isiagwa n'ejije ederede Igbo ufodu were choputa na ihe na-akpata odachi na ndu isiagwa na-abukari ihe erijughi afo, nke nwere ike ibu ngara, aruru ala, oke oriri na onunu, anya ukwu, dgz. Ogbalu et al (2009) tuchara akparamagwa Aworo na nne na nna ya na *Nwata Rie Awo*, wee choputa na otutu ndi nne na nna anaghi enye umu ha ozuzu kwesiri ekwesi iji bi ezi ndu. A hutara nkea n'ebe nne na nna Aworo no. Uru nchocha bara bu na e si n'ime ya mata ihe ndi na-eme n'ohaobodo ma oge gboo, ma oge ugbua.

Ihe ozo ndi nchocha lebara anya na ya gbasara ejije ederede Igbo bu ka nro si akwalite odidi ejije ederede Igbo. Epuchie na Ojomo

(2012) nyochara ụfọdụ ejije Igbo were chọputa na nrọ a na-ewebata n'ejije bụ ngwaorụ imata ihe ga-eme n'ọdịniihu. Ha chọputara na nrọ abughị nkuzi n'onwe ya kama ụzọ mmadụ si enweta ozi n'aka chi okike. Epuchie (2012:26) lebara anya na mputara onye ara n'ejije ederede Igbo wee chọputa uru onye ara bara n'ejije ederede Igbo. O chọputara na okwu onye ara na-abara mmadụ uru site n'imata ihe ga-eme n'ọdịniihu, na ime ka ajọ mmadụ sepu aka n'ajọ ihe o na-akwado ime.

O dị mma ka anyị mata na ọgbọ globalaizeshon a na-eleghara ọdinala na omenala anya n'uzọ puru iche, ma na-akpalite ihe ndi na-eleda omenala na ọdinala anya. Imaatu, emume mmanwu bu nke egwuregwu intanet mere ka ihe niile a na-ezo ezo gbasara emume mmanwu buru nke a gbara n'anwu. Achebe (1958) gosiputara emume mmanwu ka otu nzuzo, nke bu naani maka umunwoke tozuru etozu. Lawan (2020) kowara ejije di ka o siri metuta ọgbọ globalaizeshon a ka ihe egwuregwu n'udi di icheiche dika igu egwu, igba egwu, ime ihe nkiri di iche iche iji kpalite mmekorita ebe ndi ntorobia no.

Nchikọta Nnyocha Agumagu

Nnyocha ederede nchoputa a e mere, mere ka amata ihe otutu ndi okammuta agumagu Igbo ndi meerela nnyocha n'ejije ederede Igbo n'uzo di iche iche deputara gbasara ya. Mana nchoputa na-egosi na o nwebeghi nchoputa gbadoro ukwu kpomkwem n'etu ndi odee *Aku Fecha* na *Nwata Rie Awọ* si ziputa nkomirikọ n'oru ha. Nkea mere e ji nwee mmasi ime nchocha a, nke gbadoro ukwu n'itulekorita uzo ndi odee ejije a horo si ziputa nkomirikọ n'ejije ha.

Nziputa Na Ntulekorita Nkọmịrịkọ Na Nkwenye Na Omenala Ndị Igbo N'akụ Fechara Na Nwata Rie Awo

E ji atutu nkọmịrịkọ wee tuchaa ejije ndị a hooro. Atutu nkọmịrịkọ nwere usoro o na-agbaso. O na-eziputa nkwenye na nsirihu uwa na ndu ndi Igbo, o na-eziputa akuko gbasara okike uwa, ekpemekpe ndi Igbo, akuko odogwu, akuko gbasara Chi (Ikenga, Arusi, Agbara, Ala, dgz.) na mmeso ha n'ebe mmadu no. A bia n' *Aku Fechara*, atutu nkọmịrịkọ e ji were tuchaa ya mere ka ahoputa na Arusi maobu mmuo nwere usoro o si ahoputa onye n'efe ya, dika na nkwenye na nsirihu ndu ndi Igbo. Usoro a bu nke di iche n'usoro ndi uka si ahoputa ndi ndu ha. Chukuezi, A.B. (1985) n'akwukwo ejije ya, *Aku Fechara* ziputara esimike chi na ike agbara ibu ihe anaghi agbagha okwu maobu nupuru isi. O ji agwa a kporo "Agu" were ziputa ntaramahuhu na-adiri onye nupuru arusi isi.

Agu bu isi agwa n'ejije a bu *Aku Fechara*. O bu onye Otamkpa, mana o bi n'Abomige were na-achuta ihe o ji azu ezinulo ya. Agu bu dinta. Ichunta bu uzọ e si achuta akunuba bia burukwa omenala n'onwe ya. Umunna Agu si Otamkpa zitere Agu ozi na Iyi-Mbaa kwuru na o bu ya bu Agu ka oruru ichuru ya aja, ebe o bu na Duru bu dibia na-elekota ya anwula. Agu juru nke a juwaa isi na ya agaghi adi ndu fee Iyi-Mbaa.

Nkea putara ihe n'ihu akwukwo 7.

Agu: (N'iwe) "Gini? Agu nwa Okadigbo
A naghị eme ya eme!
(O fee isi ya)...
O nweghi ka o mee".

Agu nupuru isi n'agbanyeghi ndumodu ndi umunna ya, nwunye ya bu Egodiya, ndi enyi ya, na ikwuniibe ya nyere ya ka o fee Iyi-Mbaa. O bu nupuru isi a weteere ya, ezinulo ya na ndi obodo ya bu Otamkpa odachi di icheiche. O bu onodu a ka odee ji wee ziputa

esimike chi na ike agbara ịbụ ihe anaghị enupụrụ isi. Agụ kpuru isi malite n'ụbọchị mbụ n'ihị nnupụ isi o nupụrụ ime ihe agbara Iyi-Mbaa gwara ya mee. Agbara Iyi-Mbaa ji ọnụma, egbe eluigwe na Isi anya ọcha were zute Agụ n'ọhịa nta; Lee ka ode ejije siri tinye ya:

(Agụ na-abanye n'ime oke ọhịa Abomige. O na-anụ ụda olongbo nkịta ya bụ Bingo nya n'olu ebe tere anya. O wee tugharịa ka onye ụjọ jidere bido kpọwa nkịta ya)
(23)

(Otu olu ọchị wee dapụ. Ọchị a bụ ụdị Nke ị kwa emu. O wee daa ọzọ) (24)

(Egbe eluigwe wee daa ọzọ, amụma wee sokwuru ya. Agụ wee chọọ iwepu ije ọzọ, ma ihe jidere ya ekweghi) (25)

(Amụma wee gbuo ọzọ ya na egbe eluigwe)

Agụ: Anya m o!
Anya m o!!
Ahụkwaghị m ụzọ ọzọ.
Ewo! *(O wee na-adaghari na-achọ ụzọ)*
...Ọchịchiri ejula m anya. (25)

Ebe a ka Iyi-Mbaa nọ were Jụọ Agụ ajujụ;

Iyi-Mbaa: Agụ, Ogbuenyi,
Ogbamgbada, eze nta.
Azueruala dimgba Okoroḡu
Ebee ka ọnụ egbe gi nọ?
Keduzi ihe mere ike aka gi?
Ukwu gi enweghizi ike ibu ogbe ahụ gi...

Agụ: *(Egbe eluigwe were daa nke ukwu)*
Ye-e-e. ntị mụo-o! (26)

Mkparitauka a gosiri na iwe agbara Iyi-Mbaa dakwasara Agu n'ohia ebe o gara ichu nta, nke mere ka o kpuo isi. Nkea bu ntaramahuhu mbu dakwasara Agu, nke sitere n'aka agbara Iyi-Mbaa n'ihhi nnuhu isi o nupuru n'ihe agbara Iyi-Mbaa gwara ya mee. Ahuhu a agbara tara Agu mekwara ka ahu kurichaa ya. Nke a gosiri na ike agbara bu nke mmadu etosighi ileghara anya.

Ndi Otamkpa n'akuku nke ha natakwara ntaramahuhu nke ha iji gosi na ike agbara kariji nke mmadu. Otu ahuhu dakwasara ha bu na onodu a gbochiiri ha ime emume igo aru ha kwadoro ime. O bughu naani nkea, mgbe Chikwe nwanna Agu gara Abomige, o koro ya nsogbu di iche iche ha na-agabiga n'ihhi nnuhu isi Agu.

Oge o si; di ka odee si gosi ya:

Chikwe: ...Izu gara aga, Amadioha biara nnoo n'etiti ehie,
Kponwu osisi ube, oha na ukwa,
Ma sunye oku n'oba ji nne gi di na mgbala
Nke ojo ya bu na ka mgbe ahu,
Ogodiya bu nne gi adaa oja".

Agu: I si gini?

Chikwe: Ogodiya ejighi ahu. (64-65)

Mkparita uka a gosiri na otu mkpuruaka ruta mmanu, o zuo oha onu. Agu bu onye kpatara ihe mere ndi obodo ya. Agu mere ihe di icheiche iji gbaputa onwe ya n'odachi ahu dakwasara ya site n'aka agbara Iyi-Mbaa. Agu sooro Nze enyi ya nwoke gaa be Idika (Idibia) n'Uga ka o gbuchie ya ahu, mana onweghi nke nwere isi. Ndi obodo ya bu Otamkpa mere ihe ha nwere ike iji choputa ebe nsogbu ha si. Ha gbara afa di ka omenala na nkwenye ndi Igbo siri di. Onye mere nkea bu otu nnukwu dibia ha nwere bu Odumodu. O bu nkea mere ka ha mata na o bu nnuhu isi Agu wetaara ha nsogbo niile ahu ha no na ya.

N'agbanyeghị ihe niile a, Agụ mechara wetuo onwe ya, rịọ mgbaghara, ma za oku ahụ Iyi-Mbaa kpọrọ ya. Nkea gosiri na **Aku Fecha, ọ daara awọ.**

Lee otu odee ejije a siri gosiputa nkwenye a; Agụ mechara kwe n' ihe Iyi-Mbaa chọrọ:

Agụ	Onye nwe m Ewerela m iwe Aga m eje Ma kedu otu m ga-esi hukwanu ụzọ? (75)
------------	--

Lee ka odee siri tinye ụsà Iyi-Mbaa nyere Agụ:

Iyi-Mbaa	Iwe adighi m n'obi Mmadu na mmuo adighi ese okwu. Jee hu Odumodu O ga-enyere gi aka ihu uzọ... (75)
-----------------	--

Mkparitauka a gosiri nchehari Agụ na ndaju obi iwe nke agbara Iyi-Mbaa. Odachi niile a dakwasara Agụ gosiri na anaghi enupuru agbara isi. Nke ozọ bu na ike mmadu ahaghi ka ike chi. O bu nkea mere Agụ jiri rịọ mgbaghara maka nnupu isi ya. Ihe ozọ bu na agbara ma ihe ọ ga-eme were wepu nsogbu obula o zitere mmadu. Nkea putara ihe ebe Agụ nọ, n'ihina oge ọ rioro mgbaghara, ma juo agbara Iyi-Mbaa ihe ọ ga-eme were hukwa uzọ ozọ, Iyi-Mbaa gwara ya laghachi Otamkpa gaa hu Odumodu onye ga-agwa ya ihe ọ ga-eme were hu uzọ. Mmadu na agbara anoghi n'otu okwa. Okwa chi na agbara di iche iche abughi otu ka okwa mmadu. Okwa chi ka nke mmadu. O bu ya mere odee jiri site n'uzo di etu a gosiputa nkwenye ndi Igbo na ike mmuo kariri nke mmadu.

Ozokwa, odee sitere na mmekorita isiagwa bu Agụ na Iyi-Mbaa ziputa nkwenye ndi Igbo nwere n'ebe chi ha no. Nke bu ihe enweghi nke ihe ozo e ji atunyere ya. Ihe ozo putara ihe bu na mmadu na chi ya anaghi ese okwu. Ihe obula chi kwadoro bu nke ga-eme.

N'aka nke ozo, o buru na e si n'atutu nkomiřiko were nyochaa *Nwata Rie Awọ*, a ga-achoputa na nkomiřiko putara ihe na ya. Nkomiřiko na-egosi nkwenye na nhuruuwa ndi Igbo. Nkwenye nkea bu nke na-egosiputa onwe ya n'omenala ndi Igbo. Chukuezi, A.B. (1985) gbadoro ukwu na nkwenye ndi Igbo dika o siri metuta ekpemekpe ha n'*Aku Fechara* were ziputa nkomiřiko n'ejije ya. Mana Onyekaonwu G.O. (2008) na *Nwata Rie Awọ* gbadoro ukwu n'akuko odinala ndi Igbo na akuko odogwu were ziputa nkomiřiko di n'ejije ya. Ntoala *Aku Fechara* na *Nwata Rie Awọ* bu nke gbadoro ukwu n'ala mmadu. Isi a huru kwawa okpu n'ime akwukwo *Nwata Rie Awọ* bu Aworo. Aworo bu isiagwa, onye ntupo di n'agwa ya buteere odida. Nkomiřiko mbu Onyekaonwu meturu aka bu nke gbadoro ukwu n'akuko odogwu. Ndi Igbo kwenyere n'odogwu, nke ha na-ahuta dika onye nzoputa; onye kpara ike n'uzo di icheiche dika ibu agha, igba mgba, ichunta, dgz.

Aworo bu odogwu gbooro ndi obodo ya nnukwu mkpa dika ode siri ziputa ya na *Nwata Rie Awọ*. O bu agwa ndagharị nke ihe butere odida ya bu nke sitere n'ajo omume maobu nzube ya ichupu nwunye ya, ma tinye aka n'irefu ya n'ohu. O buru na a gbasoo atutu nkomiřiko were nyochaa udidi na odidi *Nwata Rie Awọ* a ga-achoputa na akparamagwa ya dabara n'akparamagwa odogwu a nahukari n'akuko nkomiřiko. Na mmalite, ode ziputara Aworo ka dimgba onye ndi obodo ya maara amara maka igba mgba. Nkea putara ihe na mkparitauka Duru na Aworo nke ode siri uzo a gosi:

Duru: ...Eze Ozurumba na ndi ichie ya kpebiri na
o bu gi ka e lekwasiri anya na i ga-

echicha Amangwu anya mmiri
na mkparị nke Akatọsị Amaudele
ji ariọ Amangwu mgba.
Ha chetachara ike ị kpagara nwa
mgbe gara aga –
Gị na Akatamkpo
Gị na Akakatagbuo
Gị na Udumọtari
Ọ bụzi gị na Ọtakaagu;
A ga-aguwa ole ghara ole?
Nwa m, anyị nọzikwa gị n'aka...

Awọrọ: Gaa kaara Eze na anụla m ozi o ziri, na
Nsogbu adighi.
Ya zighachiri Akatọsị na ndị Amaudele
Ozi si ha na ha emeteela agu nọ n'ura
Ma onye chọwa ya hụ
Ọ hụkwanu, ya agbala ọsọ... (20)

Site na mkparịtaụka a, a ga-achọpụta na Akatọsị onye Amaudele
rịọrọ ndị Amangwu mgba. N'ihina Awọrọ bụ onye ndị obodo ya bụ
Amangwu maara dika Ọkamgba, Eze Ozurumba na ndị ichie ya
kpebiri na ọ bụ Awọrọ ga-agara ha mgba ahụ. Dị ka omenala na
nkwenye ndị Igbo siri dị, e nwere nnụcha a ga-emere onye na-
akwado iga igba mgba. Ọ bụrụ na anyị lee anya n'okwu ndị na-esote
anyị ga-ahụ ka Awọrọ na nna ya bụ Obidike siri kwadoo dika odee
ejije si ziputa ya:

Obidike: ... Oleekwanu ebe asumasu gbadebere
odu?

Aworo: Azutachaala m umuirighiri ihe o siri m
zukota.
Ndi putakarichara ihe n'ime ha bu:
Otu egbenu okuko, otu udu mmanya,
Abuba ugo, iruro agameebu, oji ugo
Asaa na eze agu.

... (Nwa dibia akwo aka n'uzo)

Anufe: (Tuturu opi ya fiwa, kwaputawa, ngwa
ogwu ya)

Aworo dike;

Gaa chikota ihe ogwu na-eri

... (Ya ekulite gbaa egwu okirikiri ihe ogwu
ya, hulata ala n'ebe ahụ, tawara ha
imurimu uka)

... Ngwa bia ebe a sekuru ala

(Ya akawaa ya ahụ, were ogwu chie ya,
Were ihe ndi a zutara n'otu n'otu nee ya
N'isi, nyawa ya eze agu n'olu, tuwe ya
Abuba ugo n'isi tee ya nzu na unyi
N'anya na n'ihu, tuturu opi ya fiwu)... (27-29)

Nke a gosiri nnucha puru iche a nuchara Aworo n'uzo ekpemekpe
odinala ndi Igbo, iji mee ka obi sie ya ike maka mgba ahụ o na-aga
igba. Aworo meriri Akatoşi na mgba ahụ dika odee siri ziputa ya;

Aworo na Akatoşi:

Ha abuo si ebe mmadu amaghi wee

Tiwaputa, zoo okika mgba, tichapu aja,

Kwee n'aka, mgba wee biri oku; uzu na-atu; ...

*Awọrọ ebulie Akatoọsị tuọ n'ala. ụzụ wee
tuọ, ndị Amangwu wee were ọñu gaa bulie
Awọrọ dọkwasa n'ubu na-agụ egwu meri; ... (34)*

Ọ bụ site na mmeri a ka Obioma jiri gbakwuru Awọrọ ka ọ lụwa ya dị ka nwunye ya. Awọrọ na enyi ya nwoke bụ Otikpọ gara hụ nna Obioma maka ime omenala kwesiri ka e mee ka Awọrọ na Obioma were nwee ike biri ka di na nwunye.

Odee ejije si otu a tinye ya:

Udụehi: (*Wedata olu ya ala*)
Ndi huru ya siri na o gbagara na be
Obidike, na a huru ya na Awọrọ n'ututu
taa ebe o bu nkata wee soro Awọrọ gaa
igbu akwu. Na o gwabuolarị ndi otu ya
na ya ga-agbakwuru Awọrọ ka o lụwa
ya na ka Awọrọ siri gbaa Akatoọsị mgba
mebiri ya isi nke mere na o dikwaghi
nwoke ozọ di ya ka mmadu n'anya. (40)

Mkparitauka a gosiri ka Obioma siri gbakwuru Awọrọ.
Ebe a ka Awọrọ na enyi ya nwoke gakwuuru nna Obioma ka ha
were kwuo maka olulu ya dika o siri di n'omenala ndi Igbo.

Awọrọ: (*ka a n'ukatara mmanya*)
Eze Onyekota, nna anyi ndewo.
A siri na ulo adighi adawa ghara uko.
Tutu a maa mbu, a ga-ezo ya n'igwe.
O di uzọ ihe abuo butere m be gi
n'ututu a:
Nke mbu bu ikoro gi na nwa gi nwaanyi
bu Obioma gbatare osọ na be anyi.

Nke abuo bu igwa gi na nne na nna m
Ekwetago na mu ga-alu ya. Ha wee zie
m ka m bia gwa unu wee mata ihe bu
uche unu gbasara okwu a.
O buru na unu ekweta, o ga-aso anyi
ibia echi wee mee ihe gbasara alum
nwaanyi.

Okwukogu: Gi na Obioma, unu ekwekoritago na unu
ga-alu di na nwunye?

Aworo: ... em, a cho cho ro m ka m
luo ya. (44)

Aworo na umunna ya biara luru Obioma dika o siri kwesi ekwesi
n'uzo omenala ndi Igbo. Ha abuo malitere biwe dika di na nwunye.
Obioma mutara otu nwaanyi tupu nsogbu daputa n'etiti ya na di ya
bu Aworo. N'ihi etu Obioma siri gbakwuru Aworo ka o luwa ya.
Aworo ejighi obi ya niile were kororo Obioma ka nwunye ya.
Nsogbu malitere oge Obioma bu uzo muta nwa nwaanyi. Aworo
malitere imegbu ya, ma chowa uzo o ga-esi chulaa ya be nna ya.
Obioma roro nro nke mere ujo jiri jide ya maka ihe o huru na-aga
ime. Nro ahụ biara na mmezu mgbe Aworo boro ya ebubo si na o
tinyeere ya ogwu na nri ka o rie ma nwuo. Ihe a niile bu uzo o siri
choo ka o chulaa Obioma be nna ya. Ebubo a Aworo boro Obioma
mechara buru nke umunna Aworo nyeere aka were chulaa Obioma
be nna ya. Ka nkea mechara Aworo gara be nna Obioma toro
Obioma na nwa ya nwaanyi refuo n'ohu. Odee siri uzo a ziputa ya:

Aworo: Umunna m unu emeela wee chupuru m
Ekwensu a n'ulo.
N'ihe gbasara itoro ya na nwa ya refuo,

Unu amarala utara tupu n'ama
Hapuzienụ ihe ya na ndi mmuo ga-eme.
Taa, n'uchichi taa, aga m akporo umu
Okorobia anọ ndi ozo tinyere onwe m,
Wee gaa toro onye aru ahụ na nwa ya
refuo. Unu mazikwaara na m bu Aworo
O ji aka egbu agu; anu a na-agba egbe
o na-ata nri. (66)

O bu ihe ndi a Aworo mere bu ihe ndi buteere ya odida. O nokwara otutu afo alughị nwaanyi. Ka o mechara luta Odinchefu, ha abuo biri afo ise amutaghị nwa. Aworo malitere gawa ba dibia di icheiche iji mata ihe bu nsogbu ya. Lee ka odee ejije a siri tnye ya:

*Aworo noro afo iri na ise alughinwaanyi; o mechaa luo
Odinchefu nke ya na ya bierela afo ise (67)*

Site n'ihe niile a mere, ha na-egosi na Aworo onye bu isiagwa ji aka ya kpatara onwe ya nku ahuhu were si ngwere biara ya oru. Amutaghị nwa bu nnukwu nsogbu diiri Aworo. O bu ya mere o jiri gaa be otutu dibia iji mata ihe na-eme ya, mana onweghi nke nwere isi.

Otikpo enyi ya nwoke gwara ya ka o gaa be dibia afa. Aworo na Odinchefu gara be dibia afa onye gwara Aworo ebe o ga-aga were kpolata Obioma nwunye ya. Aworo mere ihe agwara ya mee. O bu ka Obioma lotara ka a choputara na Odinchefu bu nwa ya nwaanyi. Odee ejije a si uzo a gosi ya:

Aworo: (*Wee kwuru oto kpo nku*)
O bu ginị ka m na-ahu ihe a? O bu na
nrọ ka o bu n'ihe? Chi m egbuo m,

efukwee mụ o.

*(Nne na nwa amalite kwawa akwa; ndị
mmadụ choputara ihe gara amalite
pụwa n'otu n'otu; egwu kwusiri n'ike,
ndị na-amaghị ihe gara a na-aju o bu
gini? O bu gini? Aworo akwutoro ebe o
kwu, ukwu toro ya n'ala, o wee na-ele
otu ezi anya.*

...

Ekwe onwu amalite dawa...) (83)

Site na mkparitauka a, o gosiri na Aworo chupuru nwunye ya ma luru ada ya nwaanyi. Omume di otu a bu nke buteere ya odachi. Dika o siri di n'omenala Igbo, o bu aru mmadu ilu onye metutara ya site n'obara. Aworo choputara na o bu ihe aru ka o metara nke mere ka o were mma magbuo onwe ya.

Odee ejije si otu a gosi ka Aworo siri gbu onwe ya:

Aworo: ... (ya agbabaa n'ulo ya were mma gbapu
Wee magbuo onwe ya: ...) (83)

A ga-asị na ode ejije a ji nke a wee ziputa nkwenye ndi Igbo nwere n'ebe omenala, odinala na ekpemekpe ha di. O sitere na mmekorita a daputara n'ebe isiagwa bu Aworo na akparamagwa ya n'ejije a wee ziputa ka ndi Igbo siri were ihe niile na-eme na ndu ha. Nkwenye na omenala ndi Igbo putakwa ihe n' *Aku Fechara*. A ga-ahutakwa nkea dika ngwa agumagu ndi odee ji wee ziputa ma kwalite onodu omenala, odinala na nkwenye ndi Igbo.

A choputakwa na otutu ihe di iche iche na-eme n'oge ugbua bu nke mmadu amaghizi ebe ha si adakwa mmadu. Otutu ihe aru na-

emezi site na-akparamagwa ndi mmadu, ma ndi okenye ma ndi ntorobia. Oke ikwafu obara, mmegbu na mkpagbu. Ilegbara iwu chi na agbara di icheiche anya, nke sitere na nzube ogbo globalaizeshon a. E nweghizi imata ebe nsogbu uwa n'oge ugbua malitere. Kemgbe uka batara, e weere ekpemekpe odinala Igbo ka njo megide eke kere uwa. Mana o bu ekpemekpe ndi e leghaara anya n'oge ugbua bu ihe na-azọ ma na-echekwaba anyi n'oge gboo. Nchocha mere ka amata na nsogbu uwa n'ogbo globalaizeshon a bu nke sitere n'udi ndu ndi mmadu na-ebi. O nweghizi ihe bu aru n'ebe mmadu no dika o siri di n'oge mbu.

Omume ndi onu kporo aru bu nke e mere n'amaghi ama, na nke a ma wee mee. Otuosiladi, aru bu aru. O bukwa omume ojo ndi a bu nke kpatara onodu uwa taa. O bu n'echichea ka Kofi (2012) jiri kwuo na aru niile di n'uwa taa bu nke agu, oke anya, na amaghi eziokwu butere.

A bja n'ihe gbasara ogbo globalaizeshon n'oru a, mgba Aworo na Akatoosi bu;

- i. Iji gosi aka ka aka
- ii. Aworo imechapu obodo ya ihere
- iii. Iji gosi na obodo ya nwetara mmeri.

Mana mgba n'ogbo globalaizeshon enweghi ihe gbasara ya na omenala kama ka e were gosi aka ka aka n aka e jiri ya kpaa ego.

Mgba n'uzo omenala, a naghị e ji ngwa na-emepu obara were agba ya mana nke ogbo globalaizashon a, ha na-eji ngwa na-emepu obara agba ya. Mgbe ufodu ndi esoghi agba mgba na-enyere onye otu ha na-agba mgba aka were na-agbaso ogbo ya mgba ka onye otu ha were merie.

Ma n'oge gboo, ma n'ogbo globalaizeshon, mmeri na mgba n'ewetara ma onye gbara mgba ma ndi otu ya obi anuri. Ohaobodo na-agbazu ebe obula a na-agba mgba. Egwu odinala maobu egwu mgba na-ada ebe obula a na-agba mgba, ma n'oge gboo, ma n'ogbo globalaizeshon.

Etu e siri were Aworo ka odogwu ka e sikawara were otutu ndi akpa ike na mgba n'ogbo globalaizeshon a.

Nchikota Nchoputa

Nchocha a e mere na-egosi na nkomiřiko putara ihe n'aku Fechara na Nwata Rie Awọ. Nkomiřiki e ziputara n'aku Fechara na-egosi na o bu mmuo na-ahoputa onye o chorọ ka o buru onye ga-eke ya maobu onye ga na-enye ya nri. Nkomiřiko ziputara na Nwata Rie Awọ na-egosi na ihe na-akwatu dike bu ajo omume di ya n'ime. Ozọ bukwa na o na-egosiputa nkwenye ndi Igbo na e nwere aru nke onye obula na-agba n'aka. Chukuezi (1985) ji *Aku Fechara* ziputa esimike chi na ike agbara ibu ihe anaghi enupuru isi maobu gbaghaa okwu.

E ziputara Agu di ka isiagwa no n'aku Fechara dike agwa nziputa, agwa e ji kuziere ndi mmadu ihe chi puru ime onye nupuru ya isi. Agwa Aworo na *Nwata Rie Awọ* dike Onyekaonu (2008) siri ziputa ya gosiputara Aworo ka agwa nwere ntupo nke buteere ha odachi. Isiagwa abuo a di n'ime ejije abuo nwechara ntupo nke buteere ya odachi. Otu ihe putara ihe n'ejije abuo a bu na ha abuo nwere njedebe di icheiche; *Aku Fechara* nwere njede onu, ebe *Nwata Rie Awọ* nwere njede akwa. Nkea bu eziokwu n'ihina Agu, isiagwa di n'aku Fechara mechara riọ mgbaghara nkebuteere onye obula onu, mana Aworo, isiagwa na *Nwata Rie Awọ* gburu onwe ya nke butere oke iru uju n'Amangwu.

Isiokwu ejije abụọ a e jiri mee nchọcha gbadoro ụkwụ n'isiokwu a na-enweta n'omenala, ọdinala, nkwenye na nsirihụ ụwa na ndụ ndị Igbo dị iche iche nakwa ka ihe ndi a siri gbata kwurụ n'ogbo globalaizeshon a. Atumanya bu ka edemede a nye aka mee ka ihe gbasara nkomirikọ n'ejije ederede Igbo dowaga ndi niile nwere mmasi n'ebe ejije Igbo di anya. Ya na ka ndi ogbo globalaizeshon legara ezi ebimndu di n'ejije oge gboo anya were nwee ike iziputa ezi ebimndu n'oge ugbo a.

Aro Nwanchọcha Na Mmechi

Nchọcha a ziputara na ejije dika otu ngalaba agumagu nke a na-eziputa site n'agwa na akparamagwa, bu nke e mebere ka a na-egosiputa n'elu nkwego na n'ihu ndi nkiri. N'ihina nkea o bu ihe kwesiri ekwesiri na ndi odee ga-ebu nkea n'obi mgbe ha na-edede ejije iji nye aka maka nziputa ya. Ihe ozọ dikwa nnukwu mkpa bu ka ndi nkuzi na umakwukwo no na ngalaba agumagu Igbo, ndi ntule agumagu, ngalaba na-egosiputa ejije na mahadum, na ndi niile ihe gbasara agumagu Igbo na-amasi gbaqo aka onu n'ikwalite na n'iwulite onodu ejije ederede Igbo n'oge ugbua, nyekwa aka hu na a na-egosiputa ejije ederede Igbo di iche iche. N'ihina nkea ga-eme ka ozi ndi odee choro isi n'ejije ndi ahụ zie ndi mmadu rutere ha aka. Aro kachasi ibe ya bu ka ndi okammuta n'agumagu Igbo gaa n'ihu na-eme nchọcha n'ejije Igbo.

Ozo bu na ndi nkiri ga-agba mbo meputa n'omume ha ihe nkuzi niile di n'ime ejije ndi ahụ e gosiri. O bu n'uzo di etua ka ezi omume ga-eji kpochapu ajo omume juputara ụwa n'oge a na n'ogbo globalaizeshon a.

Edensibja

- Abrams, M.H. (2005). *A Glossary of Literary Terms*, Boston: Thomson Wadsworth.
- Achebe, C. (1958). *Things Fall Apart*. Publied by William Heinemann. London. 1958.
- Adibe, J. (2009). *Who is an African? 'Comparative Africanity: Blood, Soil and Ancestry'*: Amazon.
- Chibueze, A.N. (2022). Afa Divination. *Journal on Nairaland Forum*. August 8, 2022
- Chukuezi, A.B. (1979). *Aku Fechara*. University Press Limited; Ibadan, Nigeria.
- Dike G.A. (1989). *Nghota Mmewere Agumagu*. Onitsha: Kawuriz & Manilas Publishers.
- Dobie, A.B. (2012). *Theory into Practice; An Introduction to Literary Criticism*, U.S.A: Wadsworth Cengage Learning
- Eghagha, H. (2001). *Leanguage of Drama and the Drama of Language*. Lagos: Sam Orient.
- Ekwealor, C. C. (2009). *Agumagu Ederede Igbo n'Ozuzu Oke*. Nsukka: Paschal Communications.
- Emenyeonu, E. (1978). *The Rise of the Igbo Novel*. Ibadan: Oxford Univrsity Press. Nigeria.
- Epuchie, D.N. (2012). "Onodu Onye Ara n'Iduuazi na ejije Igbo..." *The Ideal Man, Festschrift in Honour of Professor Obed Muojekwu Anizoba*, Ihu 157-167, Awka: Apple Books Publishers.
- Guerin, W. L. (1992). *A Handbook of Critical Approaches to Literature*, New York: Oxford University Press.
- Kennedy, X. J. & Gioia, D. (2010). *Literature, and Introduction to Fiction, Poetry, Drama and Writing*, <https://www.princeton.edu/m...> Mbutu; 11 Febuwari, 2014.

- Mbah, B. M. & Mbah, E. E. (2007). *Azụonye: Lectures of Igbo literature and Stylistics*, Nsukka: University of Nigeria Press.
- Nwadike, I.U. (1992). *Ntoala Agumagu*. Ifunanya Publishers.
- Nwadike, I. U. (2003). *Agumagu Ọdịnaala Igbo (Igbo Oral Literature)*, Nimo: Rex Charles and Patricks.
- Nwadike, I. U. (2008). “Omenụkọ & Ala Bingo: Their Impact on Igbo literature” *Udezuluigbo: A Festschrift in Honour of Sam Uzochukwu*, Lagos: Green Olive.
- Nwaozuzu, U. (2007). “*Text, Performance and Theatricality: A Stage Director’s Evaluation of Contemporary Igbo Literary Drama*” *Language and Literature in a Developing Country; Essays in Honour of Professor Benson O.A. Oluikpe*, Onitsha: Africana-First Publishers. ihu 73-79.
- Nzeako, J. U. (1986). *Omenaala ndi Igbo*. Ibadan: Longman.
- Ogene, M.S. (2010). *Literary Appreciation*. Enugu: Nolix Educational Publications.
- Ogbukagu, N.T. (2008). *Traditional Igbo Beliefs and Practices*. Enugu: Novelty Industrial Enterprises.
- Ogbalu, F.C., Okere, T. (2009). *Agumagu Ncheta Nke Anọ*. 4th Edition: Varsity Publisher.
- Ogbalu, F.C. (1981). *Omenaala Igbo*. Onitsha: University Publishing Press.
- Onyeakaonwu, G. O. (1986). “The Development of Modern Igbo Prose Fiction, 1933-1983: A Historical and Stylistic Survey”, Ederede Ph.D. University of Ibadan, Nigeria.
- Onyeakaonwu, G.O. (2004). *Nwata Rie Awọ*. Varsity Publishing Company (UPC); Onitsha, Nigeria.
- Ubesie, T. (1987). *Ọdịnaala Ndi Igbo*. badan: University Press.

- Ugonna, N. (1979). "A Brief Survey of Development of the Igbo Novel" *Nsukka Studies in African Literature*, Vol. 2, No. 1, ihu. 30-47.
- Uzochukwu, S. (2012). *Akanka na Nnyocha Agumagu* Obosi: Pacific Publishers.